

Sygn. akt I C 510/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	Sędzia SO Alina Gąsior
Protokolant	Beata Gurdziołek

po rozpoznaniu w dniu 1 lutego 2022 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa S. G., M. G.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. we W.

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu konsolidacyjnego numer (...) /116a zawarta w dniu 28 maja 2008 roku pomiędzy powodami S. G. i M. G. a (...) Bankiem S.A. z siedzibą we W. jest nieważna;
2. oddala powództwo w pozostałej części ;
3. znosi wzajemnie między stronami koszty procesu .

Sędzia SO Alina Gąsior

Sygn. akt I C 510/21

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 8 kwietnia 2021 roku powodowie S. G. i M. G. reprezentowani przez pełnomocnika wnieśli o:

- 1)** z uwagi na bezwzględną nieważność umowy o kredyt nr (...) /116a z dnia 28 maja 2008 roku;
 - a) zasądzenie od pozwanego (...) Bank (...) S.A. we W. na rzecz powodów łącznie kwoty 98.305,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od ww. kwoty od dnia 1 października 2019 r. do dnia zapłaty
 - z tytułu zwrotu wszystkich świadczeń otrzymanych od strony powodowej przez pozwanego w okresie od dnia 15 lipca 2009 r. do dnia 15 maja 2019 r. na podstawie ww. umowy o kredyt, jako świadczeń nienależnych z uwagi na bezwzględną nieważność tejże umowy w całości, oraz
 - b) o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego między stronami wynikającego z umowy o kredyt nr (...) /116a zawartej w dniu 28 maja 2008 r. między stroną powodową a pozwanym;

ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd związania stron umową o kredyt co do zasady:

2) o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 41.773,49 wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od ww. kwoty od dnia 1 października 2019 r. do dnia zapłaty

- z tytułu zwrotu świadczeń strony powodowej w części nienależnie pobranej przez pozwanego w okresie od dnia 15 lipca 2009 r. do dnia 15 maja 2019 r. na podstawie abuzywnych postanowień denominacyjnych umowy o kredyt nr (...) /116a z dnia 28 maja 2008 r. (jej klauzuli waloryzacyjnej);

2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu według norm przepisanych (w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 21.600,00 zł jako dwukrotności stawki minimalnej oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw w wysokości 34 zł), a także kosztów wywołanych próbą ugodową.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że strona powodowa, S. G. i M. G. w dniu 28 maja 2008 r. zawarła z pozwanym, noszącym wówczas nazwę (...) Bank SA- umowę o kredyt hipoteczny denominowany nr (...) /116a. Zgodnie z par.1 ust. 1, par. 4 ust. 1 i par. 4 ust. 2 umowy o kredyt kwota kredytu (z zastrzeżeniem par. 46 ust. 1 Regulaminu) wynosi 52.805,61 CHF, nie więcej niż równowartość 107.000,02 PLN. Zawierając rzeczoną umowę, strona powodowa działała jako konsument w rozumieniu art. 221 k.c., gdyż umowa ta nie miała związku z jakąkolwiek jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Wskazana kwota kredytu została przeznaczona na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych strony powodowej, tj. na spłatę kredytów zaciągniętych w innych bankach na cele mieszkaniowe.

Zawarcie umowy o kredyt zostało poprzedzone spotkaniami w biurze pośrednika kredytowego. Podczas spotkań stronie powodowej ani razu nie zaproponowano kredytu w złotych polskich, lecz zarekomendowano zawarcie kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego ((...)), nie przedstawiając symulacji tego kredytu z jasnymi, zrozumiałymi informacjami o:

- opłatach okołokredytowych (w tym obowiązkowych ubezpieczeniach),
- zasadach waloryzacji kredytu i rat do waluty obcej,
- mechanizmie spreadu walutowego oraz
- wpływie wahania kursu tej waluty na wyrażoną w PLN wysokość zarówno raty jak i całego salda zadłużenia w perspektywie długookresowej.

Zapewniono jednocześnie stronę powodową o stabilności wysokości kursu waluty denominacji, co ostatecznie przekonało ją do zawarcia tego rodzaju kredytu. Nie przedstawiono jej jednak wykresu zmian tego kursu w okresie poprzedzającym prowadzone rozmowy, a zbliżonym długością do proponowanego okresu kredytowania. W trakcie owych spotkań stronie powodowej ani razu nie okazano też wzorca umowy rekomendowanego kredytu (denominowanego do (...)), ani ogólnych warunków jego udzielania.

Przedstawianie stronie powodowej informacji i pouczeń w trakcie rozmów przedkontraktowych zostało zniekształcone przez eksponowanie wyłącznie rzekomych korzyści (niższej wysokości raty i oprocentowania) związanych z rekomendowanym kredytem denominowanym do (...) jako atrakcyjniejszym od kredytu niepowiązanego z tą walutą obcą.

Stronie powodowej nie została przedstawiona rzetelna informacja dotycząca jej praw i obowiązków wynikających z umowy o kredyt zawieranej na wzorcu umownym banku, w szczególności o rzeczywistym zakresie jej ryzyka ekonomicznego (tzn. o braku jakiegokolwiek ograniczenia tego ryzyka w umowie) - związanego z waloryzacją kredytu i rat kredytu kursem (...) wyznaczanym jednostronnie przez bank w sposób w umowie nieuregulowany.

Bank na etapie przedkontraktowym nie poinformował strony powodowej w sposób prosty, klarowny i zrozumiały, a jednocześnie pełny, o ryzyku ekonomicznym wiążącym się z zawarciem umowy kredytu denominowanego do waluty obcej.

Umowa o kredyt została sporządzona przez bank na jego wzorcu umownym, bez możliwości negocjowania jej warunków, w szczególności w zakresie Regulaminu i zawartych w nim postanowień składających się na klauzulę waloryzacji kredytu walutą obcą (walutą denominacji), określających zasady uruchomienia kredytu i zasady spłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Umowa miała zatem charakter adhezyjny, a „wybór” strony powodowej sprowadzał się wyłącznie do jej akceptacji w całości albo odrzucenia w całości. Umowa o kredyt nie została przy tym szczegółowo omówiona ze stroną powodową przed jej podpisaniem, w tym co do rodzajów kursów, jakie bank będzie stosował na podstawie tejże umowy. Nie zwrócono jej wtedy również uwagi, że zgodnie z zastrzeżeniem wzorca umownego tylko i wyłącznie kredytobiorca ponosi ryzyko związane ze zmianą kursu waluty denominacji (par. 13 ust. 4 pkt. 1 i 3 umowy o kredyt).

Powodowie wskazali, że zawarta przez nich umowa narusza zasadę swobody umów, jest nieważna w myśl art. 58 k.c., poza tym jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Zdaniem powodów zawarta przez nich umowa zawiera także klauzule abuzywne, a postanowienia umowne określające główne świadczenia stron nie są jednoznaczne. Skutkiem uznania postanowień umownych za abuzywne jest utrata przez nie mocy wiążącej wobec konsumenta ex lege i ex tunc, tj. od dnia zawarcia umowy. Umowa pozbawiona niedozwolonej klauzuli waloryzacyjnej nie określa w żaden sposób kwoty kredytu w walucie, w jakiej miał być udzielony. Brak essentialis negotii umowy kredytowej stanowi o jej sprzeczności z ustawą – art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego.

Strona powodowa wskazała, że jest świadoma konsekwencji jakie wiąże się z unieważnieniem umowy.

Powodowie podali również, że posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, pomimo jednoczesnego sformułowania żądania o zapłatę, ponieważ ewentualne uwzględnienie żądania o zapłatę ureguluje jedynie częściowo relacje stron. Stwierdzenie nieważności umowy przesądza o zezwoleniu na zaprzestanie spłacania kredytu w przyszłości. Orzeczenie sądu w tym zakresie zniesie wątpliwości stron i zapobiegnie dalszemu sporowi o roszczenie banku wynikające z umowy o kredyt.

Uzasadniając żądanie o zapłatę powodowie powołali się na przepis art. 410 par. 1 i 2 k.c. w związku z art. 405 k.c. i w związku z art. 58 k.c. lub w związku z art. 385¹ par.1 zd. 1 k.c.

W odpowiedzi na pozew wniesionej w dniu 17 czerwca 2021 roku pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania według spisu kosztów.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany wskazał, że powód osiągnął swój cel kredytowy, albowiem uzyskał finansowanie w odpowiedniej wysokości, aby nabyć nieruchomość. W wyniku występowania różnic kursowych powodowi po uruchomieniu kredytu wypłacono również różnice kursowe. Po uruchomieniu kredytu powód nie zgłaszał reklamacji co do wysokości otrzymanej kwoty, jak również nie zgłaszał chęci zwrotu nadwyżki kursowej. Powód miał możliwość spłaty kredytu we frankach szwajcarskich, poza tym po zapoznaniu się z ryzykiem kursowym jakie wiąże się z kredytem powiązaniem z walutą złożył stosowne oświadczenie o odrzuceniu kredytu w złotych polskich, wyborze kredytu powiązanego z walutą i wiedzy na temat możliwego ryzyka związanego z kursem walutowym.

Pozwany wskazał, że w niniejszej sprawie powód dąży do tego, by zachować korzyści uzyskane ze środków Banku, bez obowiązku zwrotu nawet kwoty kapitału.

Pozwany zaznaczył, że powód samodzielnie podjął decyzję o zaciągnięciu kredytu w walucie (...). Kredytobiorca miał świadomość w jakiej walucie jest kredyt, złożył oświadczenie o ryzyku walutowym, wyborze kredytu walutowego,

podpisał wniosek kredytowy, w którym wskazana była waluta (...) oraz podpisał oświadczenie o ustanowieniu hipoteki w walucie (...). Przed zawarciem umowy otrzymał Regulamin udzielania kredytów.

Zgodnie z Regulaminem kredytobiorca miał możliwość spłaty kredytu zarówno w PLN, jak też bezpośrednio w walucie (...).

W ocenie pozwanego brak jest podstaw do twierdzenia, że umowa zawarta pomiędzy stronami jest sprzeczna z ustawą prawo bankowe. Odnosząc się do zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego, pozwany zaprzeczył, aby zapewnił sobie jednostronne, dowolne kształtowanie długu kredytobiorcy. Kredytobiorca zaciągnął kredyt w walucie (...) i w tej walucie obowiązany jest spłacać raty kapitałowo - odsetkowe.

W chwili zawierania umowy niemożliwe było określenie przyszłych kursów, a w szczególności drastycznej zmiany kursu (...). Jednocześnie pozwany wskazał, że tabele kursowe banku mają swoje umocowanie w przepisach polskich ustaw i prawa unijnego. Brak określenia w treści umowy szczegółowych zasad ustalania tabelarycznych kursów kupna i sprzedaży (...) nie świadczy o abuzywności kwestionowanych postanowień umowy. Zdaniem pozwanego klauzula przeliczeniowa zawarta w umowie kredytu nie powinna być objęta zakresem zastosowania Dyrektywy 93/13, gdyż odzwierciedlała ówczesnie obowiązujący model ustawowy w zakresie określania kursu waluty. Model ten polegał na tym, że kurs ustalały banki, podając go do publicznej wiadomości. W dacie umowy brak było również przepisów zakazujących stosowania spreadu, nie było również ustawowej definicji spreadu.

Pozwany zaznaczył również, że (...) nie jest kompetentny do oceny ważności czynności prawnej, która jest dokonywana w oparciu o przepisy krajowe.

W ocenie pozwanego ewentualne wyeliminowanie postanowienia par. 4 ust 2 umowy poprzez uznanie go za abuzywny nie będzie miało znaczenia dla ważności umowy, ponieważ nadal znana jest kwota kredytu, w umowie wskazano też równowartość kredytu w walucie PLN.

Pozwany, z ostrożności procesowej podniósł także ewentualny zarzut potrącenia, gdyby sąd uznał, że umowa jest nieważna. Zgłoszony zarzut dotyczył kwoty 107.040,68 PLN wypłaconej powodowi w ramach uruchomienia kredytu z kwotą 98.305,92 PLN wskazaną w pozwie jako żądanie zapłaty.

Ponadto z ostrożności procesowej pozwany zgłosił także ewentualny zarzut zatrzymania dochodzonej przez powoda kwoty, albowiem pozwanemu przysługuje żądanie zwrotu kwoty wypłaconego powodowi kredytu.

Pozwany odpis odpowiedzi na pozew doręczył także powodowi, na okoliczność złożenia przez pozwaną bezpośrednio powodowi materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu wzajemnych należności oraz o zatrzymaniu dochodzonej pozwem kwoty. (pismo pozwanego k. 153 wraz z potwierdzeniem odbioru – k. 155)

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 maja 2008 roku pomiędzy powodami S. G. i M. G. a (...) Bankiem S.A. we W. została zawarta umowa kredytu konsolidacyjnego numer (...)/116a.

Zgodnie z umową:

§1.1. Bank udziela Kredytobiorcy kredytu konsolidacyjnego w kwocie 52 805.61 CHF na okres 324 miesiące od 28.05.2008r. do 15.05.2035r,

2. Kredytobiorca oświadcza, że kredyt zostanie przez niego przeznaczony na spłatę zaciągniętych zobowiązań kredytowych oraz pożyczka na dowolny cel. Bank jest uprawniony do kontrolowania sposobu wykorzystania udzielonego kredytu.

§ 2. Bank pobiera prowizję od udzielonego kredytu w kwocie 480,89 CHF. Prowizja zostanie potrącona z kwoty kredytu w dniu wypłaty kredytu.

§ 3. Kredytobiorca zobowiązuje się do ustanowienia zabezpieczeń spłaty udzielonego kredytu określonych w Załączniku nr 1 do niniejszej umowy.

§4.1, Kredyt zostanie wypłacony w całości w terminie do 3 dni roboczych po spełnieniu przez Kredytobiorcę wszystkich warunków wypłaty kredytu określonych w załączniku nr 2 do Umowy na wskazane w dyspozycji wypłaty kredytu rachunki służące do spłaty zobowiązań kredytowych Kredytobiorcy

- do równowartości 40 132,97 PLN (co stanowi kwotę 19 806,03 CHF przeliczoną według kursu kupna dewiz z dnia 19.05.2008r.) na rachunek techniczny banku (...) S.A. nr (...) – tytułem całkowitej spłaty kredytu zaciągniętego w tym banku na cele mieszkaniowe

- do równowartości 8 262,97 PLN (co stanowi kwotę 4 077,86 CHF przeliczoną według kursu kupna dewiz z dnia 19.05.2008r.) na rachunek techniczny banku (...) S.A. nr (...) - tytułem całkowitej spłaty kredytu gotówkowego zaciągniętego w tym banku

- do równowartości 2 932,31 PLN (co stanowi kwotę 1 447,12 CHF przeliczoną według kursu kupna dewiz z dnia 19.05.2008r.) na rachunek techniczny (...) Bank S.A. nr (...) - tytułem całkowitej spłaty zadłużenia karty kredytowej V. C..

- do równowartości 1 358,53 PLN (co stanowi kwotę 670,45 CHF przeliczoną według kursu kupna dewiz z dnia 19.05.2008r.) na rachunek techniczny (...) Bank S.A. nr (...) - tytułem całkowitej spłaty zadłużenia karty kredytowej Maxima (...).

- do równowartości 54 313,24 PLN (co stanowi kwotę 26 804,15 CHF przeliczoną według kursu kupna dewiz z dnia 19.05.2008 r. na rachunek Kredytobiorcy wskazany w dyspozycji wypłaty kredytu, po potrąceniu prowizji Banku,

2. Kredyt zostanie wypłacony przez Bank w złotych polskich po przeliczeniu kwoty określonej w § 1 według aktualnego kursu kupna dewiz, obowiązującego w Tabeli kursów walut w LUKAS Banku w dniu wypłaty kredytu,

3. Do złożenia dyspozycji wypłaty kredytu uprawniony jest jednoosobowo każdy z Kredytobiorców.

4. Bank wstrzyma wypłatę kredytu w sytuacjach określonych w Regulaminie udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w LUKAS Banku, zwanym dalej Regulaminem.

OPROCENTOWANIE KREDYTU

§ 5. 1. Oprocentowanie kredytu jest zmienne i stanowi sumę stopy bazowej oraz stałej w całym okresie kredytowania marży Banku. Na dzień zawarcia umowy stopa oprocentowania wynosi 5,04 % w stosunku rocznym, przy czym stopa bazowa kwartalna wynosi 2,79 % a marża Banku 2,25%.

2. Stopą bazową jest Rynkowa Stopa Referencyjna LIBOR 3M.

3. Podstawę wyliczenia stóp bazowych stanowi średnia wartość Rynkowej Stopy Referencyjnej liczonej w sposób określony w ust. 4 i 5 odpowiednio dla każdej waluty oraz dla stopy początkowej i kwartalnej.

4. Stopa bazowa początkowa obowiązuje od dnia udzielenia kredytu do dnia poprzedzającego dzień zapadalności raty, której termin spłaty przypada w pierwszym miesiącu kwartału kalendarzowego następującego po miesiącu,

w którym udzielono kredytu. Stopę bazową początkową wylicza się jako średnią arytmetyczną stawek Rynkowej Stopy Referencyjnej z kolejnych notowań w okresie od 22-go do 27-go dnia włącznie poprzedniego miesiąca kalendarzowego.

5. Stopa bazowa kwartalna obowiązuje od dnia następnego po zakończeniu obowiązywania stopy bazowej początkowej do końca okresu kredytowania. Podstawę wyliczenia stopy bazowej kwartalnej stanowi średnia arytmetyczna stawek Rynkowej Stopy Referencyjnej z kolejnych notowań w okresie od 22-go do 27-go dnia włącznie trzeciego miesiąca poprzedniego kwartału kalendarzowego.

6. Obowiązująca wysokość stóp bazowych podawana jest w Tabeli Oprocentowania

7. Stopa bazowa początkowa ustalana jest co miesiąc i obowiązuje w **okresie wskazanym w** ust. 4 w stałej wysokości dla kredytów udzielonych w danym miesiącu.

8. Stopa bazowa kwartalna jest stała w okresie kwartału kalendarzowego, a zmianie ulega w przypadku, jeżeli wartość bezwzględna różnicy pomiędzy kwartalną stopą bazową obecnego kwartału oraz średnią odpowiedniej Rynkowej Stopy Referencyjnej obliczaną dla kwartału przyszłego zgodnie z zapisami ust .5. jest co najmniej równa współczynnikowi zmiany podanemu w aktualnej Tabeli Oprocentowania.

9. Informacja o wysokości stóp bazowych obowiązujących w danym okresie dostępna jest w placówkach bankowych oraz na stronach internetowych Banku. Po zmianie oprocentowania Bank przesyła Kredytobiorcy informację o zmianie oraz zaktualizowany harmonogram spłaty kredytu na ostatni znany Bankowi adres korespondencyjny. Zmiana stopy bazowej nie stanowi zmiany umowy

SPŁATA ZADŁUŻENIA

§ 6.1. Kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty zadłużenia wobec Banku w 324 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych, płatnych do dnia 15 każdego miesiąca.

2. Wysokość poszczególnych rat zostanie określona w harmonogramie spłat, stanowiącym Załącznik nr 3 do niniejszej Umowy. Harmonogram zostanie przesłany na adres korespondencyjny Kredytobiorcy w ciągu 30 dni od dnia uruchomienia kredytu.

3. W przypadku:

- zmiany stóp procentowych

- zmiany stawek składek ubezpieczeniowych,

- innych zmian kwot lub terminów spłat niewpływających na pozostałe warunki umowy kredytowej

Bank przesyła zmieniony harmonogram na adres korespondencyjny Kredytobiorcy, listem zwykłym, w terminie 30 dni od daty wejścia w życie zmiany. Nieotrzymanie harmonogramu nie zwalnia Kredytobiorcy z obowiązku dokonania należytej spłaty.

4. Zmiana harmonogramu w trybie określonym w ust. 3 nie wymaga aneksu do umowy.

5. Kredytobiorca może dokonać przedterminowej spłaty części lub całości kredytu, zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie.

6. Spłaty kredytu dokonywane będą na rachunek kredytu nr (...), zwany rachunkiem technicznym.

7. Za datę spłaty kredytu, raty kredytu i/lub odsetek przyjmuje się dzień wpływu środków na rachunek kredytu.

8. Jeśli dzień spłaty przypada na dzień wolny od pracy, Kredytobiorca zobowiązuje się zapewnić na rachunku bieżącym konta Kredytobiorcy kwotę wystarczającą do spłaty całości zadłużenia najpóźniej w tym dniu.

9. Kredytobiorca zleca i upoważnia Bank do pobierania oraz przekazywania na rachunek kredytu (rachunek techniczny) bez odrębnej dyspozycji Kredytobiorcy, środków pieniężnych na spłatę kapitału, odsetek i innych należności wynikających z niniejszej Umowy z rachunku bieżącego Konta Kredytobiorcy ni (...)prowadzonego w Banku. Niniejsze upoważnienie wygasa po całkowitym rozliczeniu kredytu.

10. Kredytobiorca zobowiązuje się zapewnić na rachunku, o którym mowa w ust. 9, w terminach spłat, środki odpowiadające wysokości wymagalnych zobowiązań z tytułu kredytu. Bank będzie pobierać środki na spłatę kredytu, odsetek i innych należności w terminach określonych w § 6 ust.1.

W przypadku braku środków dostępnych na rachunku w tym dniu na spłatę całości zobowiązań Bank ma prawo do pobrania brakujących środków w terminie 3 kolejnych dni kalendarzowych od dnia zapadalności zobowiązań. Bank ma prawo obciążyć rachunek w pierwszej kolejności przed innymi płatnościami z wyjątkiem tytułów realizowanych w trybie egzekucji z rachunku bankowego.

WZAJEMNE POTRĄCENIE I KLAUZULA SEKURTYZACYJNA

§ 7.1 Kredytobiorcy oświadczają, że nie będą korzystali z prawa do wzajemnego potrącania swoich wierzytelności wobec Banku z jakiegokolwiek tytułu, do momentu całkowitej spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi kosztami.

2. Kredytobiorcy wyrażają zgodę na przelew wierzytelności przysługujących Bankowi z niniejszej umowy kredytu na rzecz osób trzecich, w tym na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na wybrany przez Bank fundusz sekurytyzacyjny,.

3. W razie zbycia przez Bank wierzytelność; , o których mowa w ust. 2, Kredytobiorca wyraża zgodę/Kredytobiorcy wyrażają zgodę na przekazanie tym osobom swoich danych osobowych oraz informacji o wierzytelności Banku z tytułu udzielonego kredytu w zakresie niezbędnym do wykonania umowy przelewu.

DODATKOWE CZYNNOŚCI BANKU

§ 8. 1. Kredytobiorca upoważnia Bank do podejmowania w jego imieniu wszelkich czynności mających bezpośrednio na celu ustanowienie zabezpieczenia kredytu, w szczególności zawierania umów ubezpieczenia i dokonywania cesji praw z tych umów. Kredytobiorca zgadza się na obciążenie go kosztami wyżej wymienionych czynności w taki sposób, że zostaną one dopisane do zadłużenia pozostałego do spłaty. Bank dokona wyłącznie czynności określonych w umowie kredytowej, do których wykonania kredytobiorca był zobowiązany. W konsekwencji powyższego Kredytobiorca akceptuje następującą kolejność księgowania dokonanych wpłat:

- 1) zaległe opłaty i prowizje,
- 2) zaległe składki ubezpieczeniowe,
- 3) należne Bankowi opłaty i prowizje,
- 4) należne składki ubezpieczeniowe,
- 5) odsetki karne,

Umowa regulował również postępowanie w przypadku nieterminowej spłaty kredytu oraz zasady wypowiedzenia umowy. Zgodnie z § 9 ust. 3 umowy, po dacie rozwiązania umowy kredytu Bank może przeliczyć całą kwotę niespłaconego kredytu na walutę krajową według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Tabeli kursów walut w LUKAS Banku w dniu przewalutowania. Dalsza część przepisu regulowała oprocentowanie karne.

W § 13 ust 4 umowy istniał zapis, że kredytobiorca został poinformowany o ponoszeniu ryzyka zmiany kursów walutowych oraz zmiany ryzyka zmiany stopy procentowej a także, że został poinformowany, iż zmiana kursu

walutowego oraz zmiana stopy procentowej będzie miała wpływ na wysokość zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokość rat kredytu i że poniesie to ryzyko.

Umowa zawierała zapis, w § 15, że integralną częścią niniejszej umowy jest Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w (...) Banku S.A., Tabela opłat i prowizji kredytów i pożyczek hipotecznych oraz załącznik do umowy. Kredytobiorca, zgodnie z zapisem umowy oświadczył, że otrzymał Regulamin, Tabelę opłat i prowizji, Tabelę oprocentowania oraz zapoznał się z ich postanowieniami i przyjmuje je do stosowania.

W § 17 umowy wskazano, że szacunkowy koszt kredytu wynosi 45.884,97 CHF, co stanowi równowartość 98.184,66 PLN według kursu sprzedaży (...) obowiązującego w Tabeli kursów walut (...) Banku S.A. w dniu 27.05.2008 r. Łączna szacunkowa kwota wszystkich kosztów została określona na kwotę 104.576,58 PLN.

(dowód: umowa kredytu k. 25 – 28)

Wraz z umową kredytobiorcy otrzymali Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w (...) Banku SA.

Zgodnie z regulaminem w § 3 ust. 2 wskazano, że bank udziela kredytów w złotych polskich lub w walucie obcej. Uruchomienie kredytu udzielonego w walucie obcej następuje w złotych polskich wg aktualnego w dniu uruchomienia kursu kupna dewiz (ust. 4).

Przepis § 5 ust. 6 regulaminu stanowił, że w przypadku kredytów udzielanych w walutach obcych klient wnioskuje o kwotę w złotych polskich, która zostanie przeliczona na wnioskowaną walutę obcą według kursu kupna dewiz obowiązującego w Tabeli kursów walut w dniu podjęcia decyzji kredytowej.

Regulamin, w § 16 określał warunki wypłaty kredytu.

Bank uzależnia wypłatę kredytu / transzy kredytu od spełnienia przez Kredytobiorcę określonych w umowie kredytu warunków,

w szczególności od:

- 1) podpisania umowy kredytu przez wszystkich Kredytobiorców,
- 2) zapłacenia należnej Bankowi prowizji,
- 3) przedstawienia dokumentów potwierdzających nabycie prawa do nieruchomości będącej przedmiotem kredytowania,
- 4) ustanowienia zabezpieczeń określonych w umowie,
- 5) udokumentowania wniesienia wkładu własnego,
- 6) prawidłowej obsługi wcześniej wypłaconych transz kredytu,

3. W przypadku niewypełnienia przez Kredytobiorcę warunków wypłaty kredytu / transzy kredytu w terminie określonym w umowie Bank może:

- 1) wstrzymać wypłatę kredytu / transzy kredytu do czasu w spełnienia warunków wypłaty lub
- 2) wypowiedzieć umowę kredytu z powodu niedotrzymania warunków umowy.

Zgodnie z § 17 Regulaminu:

1. Bank dokonuje wypłaty kredytu na podstawie złożonej przez Kredytobiorcę dyspozycji wypłaty kredytu / transzy kredytu.

Kredytobiorca jest odpowiedzialny za prawidłowe wypełnienie dyspozycji.

2. Bank ma prawo odmówić wypłaty kredytu / transzy kredytu, jeżeli dyspozycja będzie nieprawidłowo wypełniona.

Przepis § 18 Regulaminu ustanawia zasady wypłaty kredytu.

1. Wypłata kredytu następuje zgodnie z ustaleniami zawartymi w umowie kredytu oraz dyspozycją wypłaty kredytu: w szczególności może nastąpić:

1) jednorazowo zgodnie z warunkami umowy kredytu na rachunek zbywcy nieruchomości stanowiącej przedmiot kredytowania,

2) w transzach, zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem wypłaty transz stanowiącym załącznik do umowy

a) na rachunek zbywcy nieruchomości stanowiącej przedmiot kredytowania lub dostawcy materiałów i usług związanych z realizacją celu kredytowania zaakceptowanego przez Bank,

b) na rachunek należący do jednego z Kredytobiorców.

2. Wypłata kredytu / transzy kredytu następuje najpóźniej w terminie 3 dni roboczych po spełnieniu przez Kredytobiorcę wszystkich określonych w umowie warunków wypłaty kredytu / transzy kredytu i złożeniu w Banku dyspozycji, o której mowa w § 17.

3. Wypłata pożyczki hipotecznej następuje jednorazowo na rachunek wskazany przez Pożyczkobiorcę, którego posiadaczem jest co najmniej jeden z Pożyczkobiorców.

4. Wypłata kredytu konsolidacyjnego następuje jednorazowo na rachunki służące do spłaty zobowiązań Kredytobiorcy, a kwota przeznaczona na dowolny cel na rachunek należący do jednego z Kredytobiorców.

5. Postanowienia dotyczące transz nie stosują się do pożyczek hipotecznych i kredytów konsolidacyjnych.

Spłata zadłużenia została uregulowana w § 20 - Rachunek techniczny

1. Bank prowadzi dla Kredytobiorcy rachunek techniczny służący do rozliczania operacji związanych z zadłużeniem.

2. Środki na rachunku technicznym nie są oprocentowane.

3. Kredytobiorca może dokonywać wpłat i przelewów na rachunek techniczny. Wypłata środków z rachunku technicznego jest możliwa po zakończeniu umowy kredytu,

4. Dla kredytów denominowanych rachunek techniczny jest prowadzony w walucie obcej, w jakiej został udzielony kredyt. Wpłaty i przelewy na rachunek techniczny są przeliczane na walutę rachunku po aktualnym kursie sprzedaży dewiz obowiązującym w Banku w dniu zaksięgowania wpłaty lub przelewu na rachunek.

§ 21 Regulaminu stanowił, że

1. Kredytobiorca spłaca kredyt w indywidualnie ustalonych z Bankiem ratach kapitałowo-odsetkowych równych lub malejących. Do czasu wypłaty ostatniej transzy kredytu oraz do końca okresu karencji spłaty następują w ratach malejących.

2. Harmonogram spłaty zadłużenia stanowi załącznik do umowy kredytu. Harmonogram zawiera w szczególności daty płatności oraz należne w tych datach Bankowi kwoty: kapitału, odsetek, opłat i prowizji oraz składek ubezpieczeniowych (zadłużenie).

W przypadku kredytów w walutach obcych § 30 Regulaminu stanowił: Tabela kursów walut

1. Obowiązujące kursy kupna i sprzedaży walut obcych w LUKAS Banku znajdują się w Tabeli kursów walut.
2. Tabela kursów walut jest dostępna na stronie internetowej Banku, w placówkach bankowych oraz LUKASlinii.

Zgodnie z § 31 [Stosowane kursy walut]

1. Wypłata kredytu następuje w złotych polskich według kursu kupna dewiz obowiązującego w dniu wypłaty kredytu według Tabeli kursów walut. Wypłata kredytu w transzach następuje do równowartości kwot wskazanych w umowie kredytu w PLN. Bank wypłaca transze w kolejności zgodnej z harmonogramem wypłat. W przypadku zmiany kursu waluty obcej, w jakiej jest udzielony kredyt, może wystąpić różnica między kwotą kredytu przeliczoną wg kursu z dnia wypłaty kredytu a przeliczoną wg kursu z dnia podjęcia decyzji kredytowej - zgodnie z § 46 ust. 2.
2. Spłata kredytu oraz prowizji dokonywana jest w złotych polskich jako równowartość wymagalnej kwoty spłaty wyrażonej w walucie obcej - po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży dewiz określonego w Tabeli kursów walut obowiązującej w dniu wpływu środków na rachunek techniczny Klienta.

§ 32 [Przewalutowania]

1. W trakcie okresu kredytowania Kredytobiorca może przewalutować kredyt dowolną ilość razy.
2. Przewalutowanie może nastąpić:
 - 1) na wniosek Kredytobiorcy złożony na piśmie,
 - 2) na podstawie pisemnej propozycji Banku, zaakceptowanej przez Kredytobiorcę, gdy wzrost kursu waluty, w której jest udzielony Kredyt, może spowodować według oceny Banku realne zagrożenie spłaty Kredytu,
3. Bank może zażądać od Kredytobiorcy wnioskującego o przewalutowanie dostarczenia dokumentów niezbędnych do sprawdzenia jego zdolności kredytowej oraz dokumentów dotyczących zabezpieczenia spłaty kredytu.
4. Na przewalutowanie kredytu wymagana jest zgoda W., poręczycieli, przystępujących do długu oraz ich współmałżonków, pozostających w wspólności ustawowej.
5. Przewalutowanie kredytu następuje po zawarciu aneksu do umowy kredytowej. Dniem przewalutowania jest dzień zapadalności najbliższej raty. Po przewalutowaniu Kredytobiorca otrzymuje harmonogram spłat określający wysokość kapitału w nowej walucie.
6. Przewalutowanie odbywa się:
 - 1) z waluty obcej na walutę krajową - według kursu sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu, zgodnie z kursem określonym w Tabeli kursów walut,
 - 2) z waluty krajowej na walutę obca – według kursu kupna docelowej waluty kredytu zgodnie z kursem określonym w Tabeli kursów walut.

Przewalutowanie odbywa się po kursach z dnia i godziny przewalutowania kredytu.

Zgodnie z § 46 ust. 1 1 Regulaminu, dla kredytów udzielonych w walucie obcej (kredyt denominowany) lub kredytów na spłatę kredytu walutowego może wystąpić różnica pomiędzy udzieloną a przewidzianą do wypłaty kwotą kredytu wyrażoną w polskich złotych, wynikającą z różnicy kursów walut. Ryzyko wystąpienia różnic ponosi Kredytobiorca.

Kredytobiorca zobowiązuje się do pokrycia ewentualnej różnicy pomiędzy kwotą kredytu przeliczoną na PLN według kursu kupna dewiz obowiązującego w dniu podjęcia decyzji kredytowej a kwotą kredytu przeliczoną na PLN według kursu kupna dewiz z dnia wypłaty kredytu, niezbędną do zamknięcia inwestycji (ust. 2).

(dowód: Regulamin – k. 30 – 36)

Kredyt konsolidacyjny udzielony w dniu 28.05.2008 r. umową numer (...)/116a został wypłacony w łącznej kwocie 52 805,61 CHF w następujący sposób:

- kwota 19 618,21 CHF, co w przeliczeniu po kursie kupna obowiązującym w Tabeli Kursów Walut stosowanych w (...) Agricole Bank (...) z dnia 04.06.2008 r. wynoszącym 2, (...) stanowiło 40 132,97 PLN,
- kwota 4 039,19 CHF, co w przeliczeniu po kursie kupna obowiązującym w Tabeli Kursów Walut stosowanych w (...) Agricole Bank (...) z dnia 04.06.2008 r. wynoszącym 2, (...) stanowiło 8 262,97 PLN,
- kwota 1 433,40 CHF, co w przeliczeniu po kursie kupna obowiązującym w Tabeli Kursów Walut stosowanych w (...) Agricole Bank (...) z dnia 04 06.2008 r. wynoszącym 2, (...) stanowiło 2 932,31 PLN,
- kwota 664,09 CHF, co w przeliczeniu po kursie kupna obowiązującym w Tabeli Kursów Walut stosowanych w (...) Agricole Bank (...) z dnia 04.06.2008 r. wynoszącym 2, (...) stanowiło 1 358,53 PLN,
- kwota 26 569,83 CHF, co w przeliczeniu po kursie kupna obowiązującym w Tabeli Kursów Walut stosowanych w (...) Agricole Bank (...) z dnia 04.06.2008 r. wynoszącym 2, (...) stanowiło 54 353,90 PLN,
- prowizja za udzielenie kredytu została potrącona z kwoty kredytu w dniu jego wypłaty i wynosiła 480,89 CHF.

(dowód: pismo Banku z dnia 22.05.2019 r – k. 37)

Powodowie w dniu 5 maja 2008 roku złożyli wniosek kredytowy, w którym jako kwota kredytu została wpisana kwota 107.000 zł oraz kwota 52.337,28 zł. Jako walutę kredytu wskazano (...).

(dowód: wniosek o kredyt konsolidacyjny – k. 119)

Do wniosku zostały załączone zaświadczenia o zarobkach. W ocenie wniosku o kredyt mieszkaniowy wartość zabezpieczenia określono na kwotę 310.400,00 PLN, a jako kwotę kredytu w walucie obcej po przeliczeniu wg kursu kupna dewiz wskazano 52805,61 CHF.

(dowód: zaświadczenia o zarobkach – k. 120, 121, ocena wniosku – k. 122 – k. 123v)

Pracownik Banku informował kredytobiorców o ofercie zarówno kredytu złotówkowego, jak też w walucie obcej. Kredytobiorcy byli informowani, że zmiana kursu waluty może wpłynąć na zwiększenie kwoty kapitału, jak też wysokość raty. Nie było możliwości negocjowania umowy, za wyjątkiem marży. W dacie zawierania umowy istniały jedynie konta złotówkowe i raty były pobierane tylko w złotówkach. Po wejściu w życie Rekomendacji istniała możliwość spłaty we frankach. Doradca nie informował klientów o takiej możliwości. Przy składaniu wniosku kredytowego klientom przedstawiano Informator, który określał, między innymi zasady ustalania kursów walut i zmienność kursów.

(dowód: zeznania świadka K. Ś. – protokół k. 176v, 177)

Powodowie byli zainteresowani uzyskaniem kredytu w wysokości około 100.000,00 zł. Pracownik pozwanego Banku zaoferował im kredyt denominowany jako korzystniejszy. Powodowie uzyskali informację, że jeśli nastąpi wzrost kursu franka, to będzie nieznaczny. Zawierając umowę, nie mieli wiedzy, że przy wypłacie kredytu stosowany jest kurs kupna, a przy spłatach rat, kurs sprzedaży franka szwajcarskiego. Harmonogram spłat powodowie otrzymują we frankach i bank dokonuje przeliczeń poszczególnych rat. Powodowie nie mieli wiedzy, że Bank stosuje własną tabelę kursów, nie mieli też wpływu na treść umowy. Powodom nie przedstawiono symulacji obrazującej w jaki sposób wahanie kursu franka wpłynie na wysokość raty.

W dacie zawarcia umowy powodowi nie prowadzili działalności gospodarczej.

Powodowie mają świadomość, co wiąże się z ewentualnym unieważnieniem umowy.

(dowód; zeznania powoda S. G. – protokół k. 148, 148v, k. 177, zeznania powódki M. G. – protokół k. 148v, k. 177, 177v)

W dniu 13 maja 2008 roku powodowie złożyli pisemne oświadczenia o treści:

„Oświadczam, że pracownik (...) Banku SA przedstawił mi ofertę kredytu mieszkaniowego złotych polskich i w walucie obcej. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, że dokonuję wyboru oferty kredytu w walucie obcej, mając pełną świadomość, iż w okresie obowiązywania umowy kredytu może nastąpić wzrost kursu waluty w jakiej został udzielony kredyt, co spowoduje podwyższenie kwoty kredytu a także kwoty rat przypadających do spłaty w złotych.

Potwierdzam otrzymanie informacji o kosztach obsługi kredytu w przypadku niekorzystnej zmiany kursu waluty.

Oświadczam że jestem świadomy, iż oprocentowanie kredytu jest zmienne i w okresie obowiązywania umowy kredytu może ulec podwyższeniu w związku ze wzrostem Rynkowej Stopy Referencyjnej LIBOR 3M co spowoduje podwyższenie kwoty raty przypadającej do spłaty.

Potwierdzam otrzymanie informacji o kosztach obsługi kredytu w przypadku niekorzystnej zmiany stopy procentowej”.

(dowód: oświadczenia powodów – k. 116, k. 117)

W dniu 28 maja 2008 roku kredytobiorcy złożyli pisemne oświadczenie, że na przysługującym im prawie własności nieruchomości położonej w P. K. działka nr (...) ustanawiają hipotekę kaucyjną zwykłą do kwoty 79.208,42 CHF.

(dowód: oświadczenie o ustanowieniu hipoteki – k. 126)

W okresie od 15 lipca 2019 roku do 15 maja 2019 roku powodowi uiszcili na rzecz pozwanego Banku łącznie kwotę 98.305,92 zł.

(dowód: zestawienie wpłat – k. 38 – k. 39v, k. 43 – 44)

We wniosku o zawezwanie do próby ugodowej z dnia 9 lipca 2019 roku powodowie reprezentowani przez pełnomocnika wnieśli o zapłatę od (...) Bank (...) Spółka Akcyjna we W. na ich rzecz kwoty 108.002,53 zł tytułem zwrotu otrzymanych od wnioskodawców nienależnych świadczeń z uwagi na nieważność umowy kredytowej.

Na rozprawę wyznaczoną w Sądzie Rejonowym we Wrocławiu w imieniu Banku nikt się nie stawił i do ugody nie doszło.

(dowód; wniosek o zawezwanie do próby ugodowej – k. 45 – k. 53v, protokół z rozprawy – k.56)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych dowodów. Sąd pominął wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości finansowej, uznając że jest on zbędny do rozstrzygnięcia sprawy. Wniosek ten został zgłoszony w przypadku roszczenia ewentualnego. Powództwo było zasadne w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy w całości, w konsekwencji brak było uzasadnienia dla wyliczania kwot zgodnych z umową, choć z pominięciem niektórych jej postanowień.

Na okoliczność wysokości świadczenia uiszczonego na rzecz pozwanego powodowie przedstawili dokumenty pochodzące od pozwanego banku, których wiarygodności pozwany nie kwestionował.

Sąd pominął też wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków M. S., P. M. i A. S., uznając że przeprowadzenie tego dowodu jest zbędne do rozstrzygnięcia sprawy. Okoliczności, na które mieliby zeznawać

wskazani świadkowie, a mianowicie zasady finansowania kredytów i pożyczek denominowanych przez pozwaną, źródeł finansowania akcji kredytowej, czy też zasady ustalania kursów kupna – sprzedaży przez bank, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, natomiast ewentualna możliwość spłacania kredytu bezpośrednio w walucie czy też jej brak (świadek A, S.), winna wynikać z treści umowy, poza tym świadek K. Ś., która uczestniczyła bezpośrednio przy zawarciu umowy kredytu z powodami stwierdziła jednoznacznie, że w dacie zawarcia umowy takiej możliwości nie było.

W konsekwencji Sąd, na podstawie art. 235²§ 1 pkt 2) i 5) k.p.c. pominął zgłoszone dowody jako nieistotne do rozstrzygnięcia sprawy i zmierzające do przedłużenia postępowania.

Sąd nie czynił także ustaleń na podstawie dokumentu złożonego przez pozwanego w postaci Z. udzielania kredytów i pożyczek, uznając, że zasady te stanowią wewnętrzną procedurę banku, nie mającą wpływu na ostateczną treść umowy zawartej pomiędzy stronami i jej zapisy.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo główne w zakresie żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z zawartej między stronami umowy kredytowej zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Podstawową przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest zatem istnienie interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje tylko wtedy, gdy powód ochronę swojej sfery prawnej może uzyskać przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Innymi słowy, dla ustalenia, że powód posiada interes prawny istotne jest to, aby rozstrzygnięcie wydane w oparciu o art. 189 k.p.c. gwarantowało powodowi skuteczną ochronę jego interesów. Wyrok ustalający musi więc być zdalny do tego, aby definitywnie zakończyć spór stron co do prawa czy stosunku prawnego (zob. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, LEX nr 515730, z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12, LEX nr 1523363). Wprawdzie za dominujący w orzecznictwie należy uznać pogląd, że interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw, w szczególności na drodze powództwa o spełnienie świadczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r., V CSK 52/17, LEX nr 2372279, z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 711/17, LEX nr 2618479), to jednak w ocenie Sądu powodowie – poza możliwością zgłoszenia żądania zasądzenia świadczenia, co zresztą uczynili – mają także interes prawny w ustaleniu nieważności przedmiotowej umowy kredytowej. Samo bowiem istnienie możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie nie w każdej sytuacji świadczyć będzie o braku interesu prawnego w żądaniu ustalenia. Brak interesu prawnego wystąpi jedynie wówczas, gdy wyrok zasądający świadczenie zapewni pełną (adekwatną do sytuacji prawnej powoda) ochronę prawną jego uzasadnionych interesów. W przypadku, gdy sporem o świadczenie nie będą mogły (ze swej natury) być objęte wszystkie uprawnienia istotne z perspektywy ochrony sfery prawnej powoda, przyjąć należy, że powód ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., co w szczególności dotyczy żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, zwłaszcza, gdy konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (np. wpływają na określenie treści praw i obowiązków powodów jako dłużników pozwanego). W takiej sytuacji sama możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyczerpuje interesu prawnego w żądaniu ustalenia, co aktualizuje się zwłaszcza wtedy, gdy pozwany rości sobie według treści stosunku prawnego objętego powództwem z art. 189 k.p.c. określone prawo do świadczenia ze strony powodów (np. żąda zwrotu udzielonego kredytu w wysokości obliczonej zgodnie z treścią kwestionowanej umowy). W takich sytuacjach nie sposób odmówić dłużnikowi dążącemu do wykazania, że nie jest zobowiązany do świadczenia w wysokości poszczególnych rat - przy wykorzystaniu zakwestionowanych klauzul indeksacyjnych - interesu prawnego w dochodzeniu żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego (tak np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 czerwca 2021 r., V ACa 127/21, Legalis 2601148).

A zatem powodowie słusznie podnieśli, że ustalenie nieważności umowy in casu daje im pewność, iż nie powstają na przyszłość jakiegokolwiek świadczenia wynikające z umowy, a ewentualne roszczenia stron muszą być oparte o nieważność stosunku prawnego.

Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Nieważna jest również czynność sprzeczna z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3 k.c.). Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, gdy jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa. Nieważność czynności prawnej może przy tym wynikać nie tylko z wyraźnej dyspozycji przepisu, ale także z natury zobowiązania. Zauważyć przy tym należy, jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 lutego 2019 r. IV CSK 329/18 (L.), w ramach wyrażonej w art. 353¹ k.c. zasady swobody umów mieści się przyzwolenie na faktyczną nierówność stron, która może się wyrażać nie ekwiwalentnością ich wzajemnej sytuacji prawnej. Samo zatem stwierdzenie nierównomiernego rozłożenia ryzyka osiągnięcia korzyści i wysokości świadczeń obciążających tylko jedną lub obie strony umowy nie może w zasadzie wystarczyć do stwierdzenia, że czynność prawna narusza zasady słuszności kontraktowej i jest z tego powodu nieważna na podstawie art. 58 § 2 k.c.

Najdalej idącym zarzutem powodów był zarzut nieważności umowy z uwagi na jej sprzeczność z naturą stosunku kredytowego oraz z zasadami współzycia społecznego.

Jak stanowi art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

Zgodnie z treścią art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy kredytowej przez strony (tj. Dz.U. z 2002 r., Nr 72 poz. 665 z późn. zm.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust.1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust.2).

Umowa kredytu konsolidacyjnego, zabezpieczonego hipoteką, zawarta przez strony była umową kredytu tzw. denominowanego. Umowa kredytu denominowanego do waluty obcej, stanowi szczególny rodzaj umowy kredytu bankowego, w której kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie obcej i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty, ale zostaje przeliczona i wypłacona w walucie polskiej. Zobowiązanie do spłaty kwoty kredytu wraz z odsetkami zostaje również wyrażone w walucie obcej, ale zostaje przeliczone i realizowane w walucie polskiej.

Z umowy kredytu wynikało zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty środków pieniężnych w walucie obcej oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu tej kwoty wraz z odsetkami, marżą i prowizją. Faktyczna kwota kredytu została poznana przez kredytobiorców w dacie wypłacenia im kredytu, tj. w dniu 4 czerwca 2008 roku, natomiast umowa została podpisana w dniu 28 maja 2008 roku.

W niniejszej sprawie kredytobiorcy nie zostali zobowiązani do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, bowiem zapisy umowy wykreowały mechanizm skutkujący powstaniem zobowiązania do zwrotu kwoty wyższej niż kwota wykorzystanego kredytu już z chwilą udzielenia kredytu. Mianowicie wynikało to z zastosowania klauzuli wyliczającej

kwotę udzielonego kredytu według kursu kupna (...), natomiast kwota rat do zapłaty była wyliczana według kursu sprzedaży (...). Kursy te z założenia były odmienne. Poza tym to bank jednostronnie ustalał kurs (...) według obowiązującej tabeli kursów, na co kredytobiorcy nie mieli żadnego wpływu. Gdyby kredytobiorcy spłacili kredyt przedwcześnie musieliby spłacić go według kursu sprzedaży (...) obowiązującego na dzień spłaty, co już skutkowało obowiązkiem zapłaty kwoty wyższej niż kwota jaką otrzymali od pozwanego. Takie uregulowanie prowadziło zdaniem Sądu do naruszenia przepisu art. 69 Prawa bankowego.

Wprowadzenie w wyniku nowelizacji z 2011 r. umów waloryzowanych *expressis verbis* do polskiego porządku prawnego nie oznacza automatycznie, że każda tego typu umowa jest zgodna z prawem, zwłaszcza gdy klauzula indeksacji jest całkowicie nieograniczona. W szczególności nowelizacja nie powoduje konwalidacji wcześniej zawieranych umów, co wprost podkreślił już także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 04.04.2019 r., III CSK 159/17: przedmiotowa nowelizacja nie przyniosła ze sobą żadnych rozwiązań, które prowadziłyby do sanowania dotychczas nieważnych postanowień umownych. Stanowisko to Sąd Najwyższy potwierdził i rozwinął w wyroku z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18.

Powodowie podnosili, że przygotowana przez bank na wzorcu umowa o kredyt zawiera w sobie postanowienia prowadzące do istotnej modyfikacji stosunku prawnego jakim jest umowa kredytu bankowego oraz narusza zasadę swobody umów.

Pozwany Bank nie kwestionował faktu zawarcia z powodami umowy kredytu hipotecznego oraz posiadania przez powodów statusu konsumentów. Negował natomiast, by umowa zawierała klauzule abuzywne, a co za tym idzie by zachodziły podstawy do uznania nieważności umowy.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 – 4 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanej konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4).

W niniejszej sprawie przedmiotem kontroli abuzywności były postanowienia umowy wprowadzające mechanizm indeksacji świadczeń stron do (...), a w konsekwencji ryzyka kursowego związanego z przeliczaniem świadczeń stron z waluty obcej na walutę polską.

W § 1 ust. 1 umowy o kredyt wskazano, że bank udziela kredytobiorcy kredytu konsolidacyjnego w kwocie 52.805,61 CHF. Zasady i warunki udzielenia kredytu zostały określone zarówno w umowie, jak też w Regulaminie.

Kredyt został w całości przeznaczony na spłatę zaciągniętych zobowiązań kredytowych na cele mieszkaniowe (§ 1 ust. 2 umowy o kredyt).

Po uruchomieniu kredytu w walucie PLN miał zostać przeliczony na walutę (...) po kursie kupna dewiz z Tabeli kursów banku obowiązującej w dniu uruchomienia. W umowie wskazano w § 17 ust. 1 pkt 1), że szacunkowy całkowity koszt kredytu wynosi 45.884,97 CHF, co stanowi równowartość 98.184,66 PLN, według kursu sprzedaży (...) obowiązującego w Tabeli kursów walut w (...) Banku SA w dniu 27 maja 2008 roku, zaś w ust. 3 powołanego przepisu wskazano, iż łączna szacunkowa kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji wynosi 104.576,58 PLN. Wynosi

Bank zastrzegł przy tym, że na skutek zmiany kursu waluty obcej między dniem zawarcia umowy o kredyt a dniem jego uruchomienia „może wystąpić różnica pomiędzy udzieloną a przewidzianą do wypłaty kwotą kredytu wyrażoną w złotych” (§ 46 ust. 1 Regulaminu).

Wszystkie operacje finansowe były zatem dokonywane w PLN, co potwierdza złotówkowy charakter udzielonego kredytu.

Bank nie był też zobowiązany uruchomić kredyt w dniu złożenia przez kredytobiorcę wniosku o jego wypłatę, miał na to 3 dni robocze (§ 4 ust. 1 umowy o kredyt oraz § 18 ust. 2 w związku z § 17 ust. 1 zd. 1 Regulaminu). Umowa o kredyt nie zobowiązywała banku do uzyskania konsensu stron w tym zakresie, przyznając mu prawo jednostronnego wyboru momentu uruchomienia.

Strona powodowa z kolei była zobowiązana spłacać raty kredytu w PLN (kapitałowo-odsetkowe), które następnie bank przeliczał na (...) po kursie sprzedaży dewiz tej waluty ustalonym przezeń w dniu spłaty (§ 31 ust. 2 Regulaminu). Terminy i kwoty tych rat miały być wskazane przez pozwanego w harmonogramie wystawionym dopiero po uruchomieniu kredytu (§ 6 ust. 2 umowy o kredyt).

Integralną częścią umowy o kredyt jest oświadczenie kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji, w tym o zgodzie na wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego (§ 12 umowy o kredyt). W formularzu tego oświadczenia, bank jako kwotę zadłużenia wskazał „214.000,00 PLN”, bez jakiegokolwiek wzmianki o zadłużeniu w (...), czy o przeliczeniu podanej kwoty złotej do (...).

Powyższy zapis dodatkowo potwierdza, że kredyt miał charakter złotówkowy i braku dokonania przez bank jakichkolwiek transakcji walutowych na sfinansowanie transakcji.

Jednocześnie bank zastrzegł sobie prawo wypowiedzenia umowy o kredyt w każdym przypadku „niedotrzymania przez kredytobiorcę warunków niniejszej umowy” (§ 9 ust. 1 umowy o kredyt i § 45 ust. 3 Regulaminu), z którym skorelował obowiązek kredytobiorcy spłaty całości zadłużenia, pod rygorem przystąpienia banku do dochodzenia swoich wierzycelności z prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu i majątku kredytobiorcy (§ 41 ust. 1 pkt 4 i ust. 2-4 Regulaminu). Kwotę zadłużenia bank ustalała w drodze przewalutowania z kredytu denominowanego po kursie sprzedaży dewiz z jego Tabeli kursów obowiązującej w dniu przeliczenia (§ 9 ust. 3 zd. 1 umowy o kredyt).

W chwili podpisywania umowy o kredyt stronie powodowej nieznana była zatem wysokość zobowiązania banku (z uwagi na mechanizm § 4 ust. 1 i § 4 ust. 2 umowy o kredyt w związku z §3 ust. 4, § 31 ust. 1 i § 46 ust. 1 Regulaminu), a tym samym wysokość jej własnego zobowiązania.

Zgodnie z treścią § 13 ust. 4 pkt. 1 i 3 umowy o kredyt tylko jedna strona umowy - kredytobiorca - była obciążona ryzykiem związanym ze zmiennością kursów waluty denominacji. Postanowienie to wynikało ze stosowanego przez bank wzorca umownego, którego zapisy jednoznacznie wskazywały, że bank tego ryzyka nie ponosi.

Strona powodowa nie miała możliwości żądania wypłaty franków szwajcarskich w ilości wskazanej w §1 ust. 1 umowy o kredyt, ponieważ bank tych środków ani nie posiadał, ani nie pozyskał. Jednocześnie, zgodnie z §18 ust. 2 i § 17 ust. 1 Regulaminu wraz z § 4 ust. 1 umowy o kredyt, kredytobiorca nie miał żadnego wpływu na to, po jakim kursie bank przeliczy środki wypłacone w PLN na walutę (...). Gdyby bank był zobowiązany wypłacić kredyt tylko i wyłącznie w tym samym dniu, w którym otrzymał wniosek o wypłatę, kredytobiorca miałby jakikolwiek wpływ na ustalenie salda zadłużenia określanego przez bank w (...).

Śledząc Tabele kursów banku i wybierając moment złożenia wniosku o uruchomienie kredytu, mógłby świadomie wybrać kurs przeliczeniowy. Zarazem w momencie złożenia miałyby wiedzę pewną, jakie jest saldo jego zadłużenia wyrażone w (...). Przedmiotowym postanowieniem bank zapewnił sobie w ten sposób dodatkową możliwość jednostronnego kształtowania zobowiązania kredytobiorcy.

Należy także wskazać, że wbrew stanowisku pozwanego, powodowie nie mieli możliwości w dacie zawarcia umowy, spłacania kredytu bezpośrednio w walucie (...), co wynika z zapisu zawartego w § 31 ust 2 Regulaminu. Okoliczność tę potwierdziła także świadek K. Ś., która w imieniu Banku uczestniczyła przy zawarciu kwestionowanej umowy i

świadek stwierdziła, że w dacie zawarcia umowy istniały tylko konta złotówkowe, a wskazane raty system przeliczał po kursie z dnia pobrania raty.

W ocenie Sądu powyższe postanowienia łączącej strony umowy nie zostały uzgodnione indywidualnie. Poza tym brak indywidualnego uzgodnienia powyższych postanowień wynika z samego charakteru zawartej umowy, opartej o treść wzorca umownego stosowanego przez Bank. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania, marży czy prowizji. Przy czym wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Nie stanowi też indywidualnego uzgodnienia dokonanie wyboru przez konsumenta jednego z rodzajów umowy przedstawionej przez przedsiębiorcę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, L.).

Faktem jest, że to kredytobiorca decydował finalnie o rodzaju zaciągniętego kredytu, jednak mając świadomość niższych rat, w przypadku kredytu denominowanego oraz zapewnienie od pracownika banku o tym, że kredyt „frankowy” jest korzystny, powodowie podjęli decyzję o kredycie denominowanym według kursu (...).

Obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko przyjmujące, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. W konsekwencji w ten sposób należy też ocenić postanowienie stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia walutowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 7 listopada 2019 r. IV CSK 13/19, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Również Trybunał Sprawiedliwości UE przyjmuje, że postanowienia umowy o kredyt w walucie obcej, które przewidują, że spłaty są dokonywane w tej samej walucie obcej, określają podstawowe świadczenie umowy kredytowej i jako takie są objęte wyłączeniem zastosowania dyrektywy 93/13/EWG przewidzianym w jej art. 4 ust. 2 (por wyrok (...) z 20.9.2017 r., A. i in., C-186/16, EU:C:2017:703, pkt 41).

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE podkreślono, że wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawężyć do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym, lecz przeciwnie, z uwagi na to, że ustanowiony przez wspomnianą dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, iż konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażenia warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem i w konsekwencji przejrzystości musi podlegać wykładni rozszerzającej. Wobec powyższego wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem, należy rozumieć w ten sposób, że umowa powinna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne. Od konsumenta wymagać można rozwagi, uważnego i krytycznego podejścia do przedstawianej mu oferty, połączonego z przeanalizowaniem udzielonych mu informacji. Jednakże podstawowym wymogiem pozwalającym na ocenę zachowania konsumenta jest uprzednie spełnienie przez przedsiębiorcę ciężących na nim obowiązków informacyjnych. Nie może znaleźć akceptacji próba nałożenia na konsumenta obowiązków, które w istocie sprowadzałyby się do założenia pełnej nieufności wobec przedstawianej mu przez przedsiębiorcę oferty i połączonych z tym informacji. Konsument nie ma obowiązku weryfikować udzielanych mu przez przedsiębiorcę informacji, poszukiwać w innych źródłach wyjaśnienia wszelkich niejasności, sprzeczności czy wreszcie ewentualnej nieprawdziwości przedstawianych mu danych i informacji. Nie może działać przy założeniu, że przedsiębiorca chce go oszukać, wykorzystać jego niedoświadczenie czy brak wiedzy. Przeciwnie – ma pełne prawo działać w zaufaniu do przedsiębiorcy, udzielanych mu przez niego informacji i w oparciu o nie dokonywać swoich wyborów. Natomiast obciążenie konsumenta niekorzystnymi dla niego skutkami niezachowania odpowiedniej ostrożności, rozwagi i krytycyzmu może nastąpić dopiero w sytuacji, w której zostanie ustalone, że uprzednio zostały mu przedstawione adekwatne, pełne i zrozumiałe informacje. Informacje te muszą być przy tym przedstawione w

odpowiednim czasie, przed zawarciem umowy, tak aby konsument miał możliwość spokojnego zapoznania się z nimi i ich analizy. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Przedsiębiorca musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie. Kwestia ta powinna zostać rozpatrzona w świetle całokształtu istotnych okoliczności faktycznych, do których zaliczają się formy reklamy i informacji stosowane przez kredytodawcę w procesie negocjacji umowy kredytu (por. wyroki (...) z 20 września 2017 roku w sprawie C-186/16 i z 20 września 2018 roku, w sprawie C-51/17).

Postanowienia umowy zawartej przez strony, które wprowadzają mechanizm indeksacji, a w konsekwencji ryzyka kursowego, nie stanowią całości, ale są rozmieszczone w oddzielnych jednostkach redakcyjnych umowy. Nie zawierają jasnej i jednoznacznej informacji, z której wynikałoby, że wyrażenie salda kredytu w walucie obcej prowadzi do możliwych wahań (codziennych) wysokości zadłużenia wyrażonego w złotych polskich, tj. wysokości świadczenia, którego spełnienie zwolni kredytobiorcę z zobowiązania, jak również, że takie wahania nie są w żaden sposób ograniczone, w związku z czym przy wzroście kursu, wysokość świadczenia pozostałego do spłaty wyrażonego w złotych, nie maleje wraz ze spłatą kolejnych rat, ale rośnie. Dlatego też szczególnie istotne staje się odpowiednie poinformowanie kredytobiorcy o tym ryzyku. Informacja ta powinna opierać się na jasnej i niewprowadzającej w błąd informacji o tym, że kurs waluty obcej może wzrosnąć w sposób nieograniczony - nawet jeśli jest to ryzyko czysto teoretyczne. Równocześnie należałoby wyraźnie poinformować konsumenta, że przewidywanie kursów walut w perspektywie kilku dziesięcioleci jest niemożliwe. Połączone to powinno być z przykładowym wskazaniem w jaki sposób zmiany kursów walut wpłyną na wysokość świadczeń należnych w przyszłości - zarówno w odniesieniu do rat kredytu jak i całości kwoty pozostającej do spłaty, jednak wskazanie powinno odnosić się do konkretnej umowy, jej warunków, a w szczególności wysokości kredytu. Należyta informacja o ryzyku kursowym nie może opierać się na założeniu, że każdy rozważny kredytobiorca świadomy jest, że kursy walut są zmienne. Istotne bowiem jest nie to, że kursy walut ulegają zmianie, a to jakie są skutki takich zmian dla wysokości świadczeń stron oraz jakie są ich granice. Nawet rozważny konsument nie jest profesjonalistą, który powinien posiadać wiedzę i umiejętności w dziedzinie analiz ekonomicznych lub finansowych, czy też wiedzę o historycznych zmianach kursów walut. Przy ocenie ryzyka kursowego jest w pełni uprawniony do opierania się na informacji z banku. Dlatego ma właśnie prawo do rzetelnej informacji, która nie będzie go wprowadzać w błąd. Przy tym nie mogą być udzielane konsumentowi informacje, które mogłyby zaburzyć jego postrzeganie ryzyka np. wskazywanie na popularność danego rodzaju kredytu czy też informacje, które mogłyby wskazywać na ograniczony zakres zmian kursu, czy też jego stabilność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 3 stycznia 2020 r., XXV C 2514/19, L.).

W niniejszej sprawie, powodowie nie uzyskali od pozwanego Banku informacji, które spełniały kryteria wynikające z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE. Nie chodzi bowiem tylko o ogólną wiedzę, że kursy walut zmieniają się, ale o uwidocznienie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływających z umowy konsekwencji ekonomicznych, w tym przyjęcia przez kredytobiorcę ryzyka kursowego, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty. Ponadto przedstawienie konsumentowi jakichkolwiek informacji musi się odbywać w warunkach umożliwiających spokojne, niezakłócone zapoznanie się z nimi oraz swobodne ich przeanalizowanie. Z pewnością nie spełnia tego wymogu przedłożenie konsumentowi pakietu dokumentów obejmującego zamieszczone oświadczenia wśród szeregu innych postanowień i oświadczeń składających się na wielostronicową umowę kredytową.

Z ustalonego stanu faktycznego nie wynika aby powodowie zostali w sposób wyczerpujący i zrozumiały poinformowani o skutkach, jakie wiążą się z zastosowaniem mechanizmu denominacji kredytu do (...), w szczególności, aby powodom obrazowano skutki wzrostu kursu waluty przy uwzględnieniu parametrów umowy zawieranej przez strony, jak również nie przedstawiono historycznych wahań kursów tej waluty w okresie adekwatnym do określonego w umowie terminu spłaty kredytu.

Powodowie przed zawarciem umowy byli informowani o stabilności kursu (...), ewentualnie o możliwych niewielkich wahaniach przez przedstawicieli banku i to było czynnikiem, który skłonił ich do wyboru umowy o kredyt denominowany. Zaoferowany produkt był dla powodów korzystniejszy, miał niższe raty, mniejsze oprocentowanie, poza tym pozwany nie przedstawił żadnych dokumentów, które dowodziłyby, że powodom faktycznie przedstawiono kredyt złotówkowy, a jeśli tak, to na jakich warunkach i zasadach.

Nie są również jednoznaczne postanowienia klauzuli indeksacyjnej dotyczące kursów walut – czyli postanowienia wprowadzające ryzyko spreadów walutowych. Warunki umowy kredytu zawartej w państwie członkowskim między konsumentem a bankiem odpowiadają wymogowi, zgodnie z którym warunki umowne muszą być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem w rozumieniu tych przepisów, jeżeli kwota pieniężna, która zostanie udostępniona temu konsumentowi, wyrażona w walucie obcej jako walucie rozliczeniowej i określona w stosunku do waluty płatniczej, jest wyraźnie wskazana. W zakresie, w jakim określenie tej kwoty zależy od kursu wymiany waluty obowiązującego w chwili wypłaty środków, ów wymóg oznacza, że metody obliczenia faktycznej kwoty kredytu, jak również mający zastosowanie kurs wymiany waluty powinny być przejrzyste, tak by przeciętny konsument, który jest właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny, mógł oszacować w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne, a w szczególności całkowity koszt kredytu (por. wyrok (...) z 22 lutego 2018 r. w sprawie C – 126/17).

Klauzule spreadu walutowego nie były dla kredytobiorców fakultatywne, ponieważ wypłata środków udzielonego kredytu następowała według kursu kupna (...), natomiast spłata poszczególnych rat była wyliczana według kursu sprzedaży (...). Zgodnie z § 31 Regulaminu wypłata kredytu następowała według kursu kupna dewiz obowiązującego w dniu wypłaty kredytu według Tabeli kursów walut, natomiast spłata kredytu dokonywana jest w złotych polskich jako równowartość wymagalnej kwoty wyrażonej w walucie obcej według kursu sprzedaży dewiz określonego w Tabeli kursów walut obowiązującej w dniu wpływu środków na rachunek techniczny.

Umowa zawarta przez strony nie zawierała żadnych zasad ustalania przez Bank kursu wymiany waluty (...), na podstawie którego kwota kredytu i rat kapitałowo-odsetkowych jest przeliczana na walutę polską. Powodowie jako konsumenci nie mieli możliwości weryfikacji sposobu działania Banku tworzącego tabelę kursów, stosowanych kryteriów ustalania kursów i ich wpływu na kształt tabeli, a w konsekwencji nie mogli ocenić jakie konsekwencje ekonomiczne będzie miało dla nich wyznaczenie przez bank określonej wysokości kursu.

W rezultacie należało przyjąć, że zakwestionowane przez stronę powodową postanowienia umowne wprowadzające mechanizm denominacji zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Przez dobre obyczaje w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. należy rozumieć pozaprawne reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Chodzi o uczciwe, rzetelne działania stron, a także zaufanie, lojalność, jak również – w stosunkach z konsumentami – do fachowości. Zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do dezinformacji lub wywołania błędnego mniemania konsumenta (czy szerzej klienta), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między partnerami kontraktowymi.

Pojęcie sprzeczności z dobrymi obyczajami stanowi przeniesienie na grunt prawa krajowego pojęcia sprzeczności z wymogami dobrej wiary użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13. Przepis ten przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Chodzi przy tym nie tylko o interesy ekonomiczne, ale też związane ze zdrowiem konsumenta, jego czasem zbędnie traconym, dezorganizacją toku życia, doznaniem przykrości, zawodu, wprowadzenia w błąd, nierzetelności traktowania. W treści art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 omawiana przesłanka

uznania postanowień umowy za nieuczciwe została określona jako spowodowanie poważnej i znaczącej nierównowagi wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹§ 1 KC), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (por. uchwała Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/18). Postanowienie jest niedozwolone jeśli daje kontrahentowi konsumenta możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest już pogląd, że postanowienia umów o kredyt indeksowany bądź denominowany do waluty obcej, pozostawiające bankowi swobodę przy ustalaniu kursów wymiany walut stosowanych przy rozliczaniu kredytu są niedozwolone. Zdaniem Sądu Najwyższego niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną. Wskazywano również, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron. Konsument jest wówczas pozbawiony możliwości określenia aktualnego poziomu zadłużenia, co może być szczególnie istotne przy wyższych różnicach kursów walut, bowiem kwestia dodatkowego obciążenia kontrahenta (wzrostu wartości wykorzystanej w złotych kwoty kredytu w stosunku do waluty obcej) w sposób zasadniczy wpływa na jego sytuację w stosunku kredytowym.

Ponadto brak szczegółowych elementów pozwalających także kredytobiorcy na określenie i weryfikację wysokości kursu waluty obcej tworzy istotną niejasność co do tego, na ile stosowany przez bank tzw. spread walutowy spełnia wyłącznie funkcję waloryzacyjną, w postaci ustalenia i utrzymania wartości świadczeń w czasie, a na ile pozwala także na osiągnięcie przez banki dodatkowego wynagrodzenia, obok innych „klasycznych” jego postaci, tj. odsetek kapitałowych i prowizji (por. wyroki SN z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, opubl. OSNC 2016 nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64, z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, L.).

Mechanizm ustalania przez pozwanego kursu franka szwajcarskiego przewidziany w umowie kredytu zawartej między stronami pozostawiał pozwanemu swobodę w ustalaniu tego kursu dla potrzeb przeliczenia zarówno kwoty kredytu jak i rat kapitałowo – odsetkowych z waluty obcej na walutę polską. Umowa nie zawierała bowiem kryteriów ustalania tego kursu. Bank mógł w zasadzie dowolnie określić kursy walut w tabeli kursów, a następnie przy ich wykorzystaniu jednostronnie określić w złotych zarówno kwotę kredytu wypłaconą konsumentowi, jak również kwotę, którą kredytobiorca ma zwrócić. Nie ma przy tym znaczenia czy ustalając tabelę kursów Bank posługuje się wewnętrznymi procedurami i jaki jest ich kształt, ponieważ nie stanowiąc elementu stosunku prawnego łączącego strony, również te zasady są zależne od woli Banku i mogą w każdym momencie ulec zmianie.

Dodatkowo zobowiązanie powodów nie było przeliczane według kursu (...) z dnia zawarcia umowy, ale kursu uruchomienia kredytu oraz spłaty poszczególnych rat. W konsekwencji powodowie jako konsumenci w dacie zawarcia umowy nie znali aktualnego poziomu swojego zadłużenia, a Bank posługując się ustalonym przez siebie kursem mógł osiągać dodatkowe korzyści kosztem powodów postaci dodatkowej marży (wynagrodzenia) z tytułu spreadu walutowego. W umowie przewidziano bowiem zróżnicowanie rodzajów kursów stosowanych dla przeliczeń kwoty kredytu, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty. Zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty prowadziło do uzyskania przez Bank dodatkowych korzyści z tytułu spreadu walutowego. Zróżnicowanie przyjętego kursu nie znajduje żadnego

uzasadnienia. W szczególności nie są nim ewentualne transakcje zawierane przez Bank na rynku walutowym, gdyż jest to okoliczność leżąca poza stosunkiem prawnym łączącym strony.

Jednocześnie ryzyko związane ze zmianą kursu waluty oraz wysokości spreadu walutowego zostało przerzucone na kredytobiorcę.

Wprowadzenie tego rodzaju postanowień do umowy łączącej strony było następstwem wykorzystania wzorca umownego opracowanego przez bank, a tym samym jego przewagi kontraktowej.

Nie miało przy tym żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru powyższych postanowień umownych to, w jaki sposób Bank rzeczywiście ustalał kurs waluty, do której kredyt był denominowany. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów denominowanych, gdyż jest to okoliczność leżąca poza łączącym strony stosunkiem prawnym, a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia.

Następstwem wprowadzenia do umowy łączącej strony mechanizmu denominacji kredytu jest również rażąco nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami ryzyka wynikającego z wyrażenia wysokości zobowiązania konsumenta w walucie obcej, której kurs podlega nieograniczonym zmianom. Ryzyko to ponosi w zasadzie wyłącznie kredytobiorca –konsument, albowiem wysokość jego zobowiązania, po przeliczeniu na złote polskie, może osiągnąć niczym nieograniczoną wysokość (wraz ze spadkiem wartości waluty krajowej w stosunku do waluty denominacji), a ponadto może to nastąpić na każdym etapie długoletniego wykonywania umowy. Opisana wyżej konstrukcja prowadzi do rażącego naruszenia interesów konsumenta, gdyż brak jest sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy, a jednocześnie konsument nie dysponuje, zgodnie z postanowieniami umowy, żadnym instrumentem, który pozwoliłby mu na zmianę sposobu wykonywania umowy wraz z niekorzystnym ukształtowaniem się kursu walut w sposób pozwalający na przywrócenie sprawiedliwego i uczciwego wyważenia praw i obowiązków stron umowy. Przewidziane w umowie przewalutowanie kredytu nie stanowi swobodnego uprawnienia kredytobiorcy, a zostało pozostawione uznaniu i ocenie banku, w szczególności w zakresie zdolności kredytowej. Dlatego też umowę zawartą pomiędzy stronami z uwagi na zawarte w niej sporne postanowienia należało uznać za naruszającą w sposób rażący interesy kredytobiorcy –konsumenta.

Równocześnie wprowadzenie omawianych postanowień do umowy nastąpiło z wykorzystaniem przewagi kontraktowej Banku, który dysponując nieporównywalnie większymi możliwościami należytej oceny ryzyka wiążącego się z zastosowanym mechanizmem, jak również możliwościami zabezpieczenia własnego ryzyka wynikającego z zawarcia umowy, wprowadził do niej postanowienia chroniące przede wszystkim własne interesy, bez udzielenia kredytobiorcy odpowiednich informacji.

Wprawdzie nierównomierne rozłożenie ryzyka w umowie kredytowej nie jest wykluczone, gdyż wiąże się chociażby z konstrukcją zmiennego oprocentowania, to odmienny jest charakter wspomnianego ryzyka i ryzyka kursowego. Wzrost oprocentowania kredytu może prowadzić do wzrostu wysokości raty, jednak nie rośnie saldo zadłużenia kredytobiorcy, a kredytobiorca może spłacić pozostające zadłużenie i uwolnić się od rosnących kosztów obsługi zadłużenia. Tymczasem w przypadku kredytu denominowanego, wzrost kursu waluty, nawet jeśli ma charakter obiektywny, niezależny od swobody wyznaczania kursów przez bank, oznacza jednoczesny wzrost wysokości kredytu przeliczonego na walutę polską.

Samo wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (tzw. ustawa antyspreadowa) w żaden sposób nie wpływa na ocenę abuzywności przedmiotowych postanowień umowy łączącej strony. Przepisy tej ustawy nie stwarzają bowiem jednoznacznych podstaw do przyjęcia, że ich przedmiotem były klauzule abuzywne oraz umowy z ich powodu nieważne, a celem – sanowanie tych wadliwości (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L.). Chodziło o doprecyzowanie na przyszłość reguł ustalania kursu wymiany walut oraz nieodpłatne umożliwienie dokonywania spłat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, a tym samym regulacja ta ma na względzie umowy ważne oraz klauzule dozwolone, choć podlegające doprecyzowaniu. Nawet jeżeli było inaczej, założony skutek sanujący nie mógł zostać w ten sposób osiągnięty. Omawiana Ustawa w zasadzie nie przewidywała

gotowych do zastosowania (choćby tylko dyspozytywnych) przepisów, które zastępowałyby ewentualne klauzule abuzywne, a jedynie nakładała na banki ciężar dokonania ogólnie określonych, wymagających skonkretyzowania in casu zmian umowy, co nie wystarcza dla przyjęcia domniemania, że owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę (por. motyw 13 dyrektywy 93/13 oraz wyrok (...) z dnia 21 marca 2013 r., w sprawie C-92/11, (...) przeciwko V. N.-W. e.V., pkt 26 i n.) i nie czyni zadość przesłankom przewidzianym w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13. Zwłaszcza że, jak wynika z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wyjątek przewidziany w tym przepisie podlega ścisłej wykładni. Samo zaś umożliwienie spłaty bezpośrednio w walucie obcej ma sens także w przypadku mechanizmu indeksacji bądź denominacji skonstruowanego prawidłowo (element konkurencji między sprzedawcami waluty), a z drugiej strony nie rozwiązuje problemu dotyczącego określenia kursu, po którym przeliczona została kwota kredytu oddawana do dyspozycji kredytobiorcy. Z kolei wskazana w art. 4 zdanie 2 Ustawy antyspreadowej zmiana umowy kredytu mogłaby wywoływać skutek sanujący tylko wtedy, gdyby stanowiła wyraz następczej "świadomej, wyraźnej i wolnej" rezygnacji kredytobiorcy-konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy) i zgody na jego zastąpienie postanowieniem dozwolonym (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18). W braku takich czynności sanujących, wejście w życie Ustawy antyspreadowej w żaden sposób nie podważa abuzywności spornych klauzul.

Ponieważ na podstawie umowy zawartej między stronami Bank miał swobodę w ustalaniu kursu franka szwajcarskiego dla potrzeb przeliczenia kwoty kredytu oraz kwoty rat kapitałowo –odsetkowych na walutę polską, niedozwolony charakter tej części klauzuli denominacyjnej jest wystarczający do wyeliminowania z umowy całości mechanizmu denominacji.

Mając na uwadze przytoczone powyżej okoliczności, Sąd uznał, że postanowienia zawarte w przepisach art. § 1 ust. 1, § 4 ust. 1 i ust. 2, § 9 ust. 3, umowy o kredyt oraz postanowienia zawarte w § 3 ust. 4 Regulaminu, § 31 ust. 1 i ust. 2 Regulaminu oraz § 46 ust. 1 i ust. 2 Regulaminu wprowadzające mechanizm denominacji kwoty kredytu oraz rat kredytu do waluty obcej mają charakter niedozwolony.

Zdaniem Sądu powodowie nie znali wysokości swojego zobowiązania zarówno w dniu podpisania umowy, ale także w momencie wypłaty transzy kredytu i określenia kwoty zadłużenia w (...).

Obecnie w orzecznictwie przyjmowany jest pogląd, że skutki abuzywanosci postanowień kształtujących mechanizm indeksacji bądź denominacji walutowej (spread walutowy) pociągają za sobą nieważność całej umowy.

W wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r. (V CSK 382/18, L.) Sąd Najwyższy wskazał na uzasadnione wątpliwości, co do możliwości utrzymania skuteczności umowy kredytu złotowego, indeksowanego do waluty obcej, mimo wyeliminowania klauzuli indeksacyjnej. Punktem wyjścia do takiej oceny jest przyjęcie, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy. W konsekwencji w ten sposób należy też ocenić postanowienie stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia walutowego. Sąd Najwyższy odwołał się do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego uznaje obecnie, że utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Z. D. przeciwko (...) Bank Hungary Z., pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019 r., w sprawie C-38/17, GT przeciwko HS, pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (wyrok (...) z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank (...), pkt 44). W konsekwencji w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu

indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (pkt 45).

Należy uznać, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Sąd Okręgowy podziela przytoczone wyżej stanowisko Sądu Najwyższego, przyjmując jednocześnie, że ma ono zastosowanie również do skutków niedozwolonego charakteru klauzuli denominacyjnej zawartej w umowie kredytowej. Celem dokonanej denominacji kwoty kredytu udzielonego powodom było to, aby jego koszt (wysokość oprocentowania) był ustalany w odniesieniu do korzystniejszych (niższych) stóp procentowych właściwych dla waluty obcej, z czym jednak nierozzerwalnie związane jest ryzyko kursowe, które przyjmuje na siebie kredytobiorca w zamian za nabycie prawa do tańszego kredytu. Oba te elementy są ze sobą ściśle powiązane, albowiem z ekonomicznego punktu widzenia nie jest możliwe zastosowanie stóp procentowych właściwych dla waluty obcej do ustalania kosztów kapitału wyrażonego w złotych.

Gdyby nawet przyjąć założenie, że niedozwolony charakter ma wyłącznie mechanizm przeliczania świadczeń stron z waluty obcej na walutę polską, to jego wyeliminowanie z umowy również stanowiłoby przeszkodę w jej wykonaniu. Odwołanie się do waluty obcej miało na celu wprowadzenie mechanizmu przeliczania świadczeń. Po usunięciu tego mechanizmu nie jest możliwe przeliczanie świadczeń stron z waluty obcej na walutę polską, a tym samym umowa nie może być wykonywana.

Skutki abuzywności klauzuli przeliczeniowej zawartej w umowie łączącej strony uzależnione są od tego, czy nieważność umowy w całości zagraża interesom kredytobiorcy- konsumenta, co dopiero mogłoby otwierać drogę do zastąpienia klauzul niedozwolonych postanowieniami „kursowymi” wynikającymi z przepisów prawa, o ile istnieją (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79) i o ile konsument nie sprzeciwił się takiemu zastąpieniu, obstając przy nieważności całej umowy.

W niniejszej sprawie powodowie reprezentowani przez pełnomocnika mają świadomość skutków wiążących się z unieważnieniem umowy i konieczności dokonania rozliczeń z Bankiem.

Ponieważ nieważność całej umowy nie zagraża interesom powodów będących konsumentami, nie ma możliwości zastąpienia klauzuli niedozwolonej postanowieniami „kursowymi” wynikającymi z przepisów prawa, o ile istnieją (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79).

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że nie istnieją przepisy dyspozytywne, pozwalające na zastąpienie niedozwolonej klauzuli denominacyjnej wprowadzonej do umowy łączącej strony.

Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 roku w sprawie C-260/18, K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem, o którym mowa w art. 385¹ § 1 zdanie 1 k.c., oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku, ustalając że umowa zawarta pomiędzy stronami jest w całości nieważna.

W konsekwencji należy uznać, że świadczenie spełnione (nadpłacone) przez kredytobiorcę na podstawie postanowienia abuzywnego jest świadczeniem nienależnym i co do zasady podlega ono zwrotowi, choćby kredytobiorca był równolegle dłużnikiem banku. W art. 410 § 1 k.c. ustawodawca przesądził, iż samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego, przysługującego zubożonemu i nie ma potrzeby ustalania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło accipiensa ani czy na skutek tego świadczenia majątek solvensa uległ zmniejszeniu. Samo bowiem spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie powoda, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego - przesłankę jego wzbogacenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11, z dnia 9 sierpnia 2012 r., V CSK 372/11, z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 362/12, z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, z dnia 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, z dnia 11 maja 2017 r., II CSK 541/16 i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W związku z nieważnością umowy zawartej przez strony, wszystkie świadczenia spełnione w jej wykonaniu przez powodów na rzecz Banku, są świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 k.c.

Sąd miał na względzie także aktualne stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 (Legalis nr 2532281), w której Sąd Najwyższy przesądził, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, umowę należy rozliczyć zgodnie z teorią dwóch kondykcji.

Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia – poza wykazaniem jednej z kondykcji opisanych w art. 410 § 2 kc. wystarczające jest wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Samo spełnienie świadczenie nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Brak zastrzeżenia przez kredytobiorców zwrotu spełnianego świadczenia (rat kredytu) nie niweczył skuteczności roszczenia, gdyż jak wynika z art. 411 pkt 1 k.c. spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia do jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

W sprawie nie znajduje również zastosowania również wyłączenie z art. 411 pkt 2 k.c. (zasady współzycia społecznego), albowiem skutki stosowania przez bank niedozwolonych postanowień umownych nie mogą podlegać ochronie prawnej. Świadczenie spełnione przez kredytobiorców w następstwie nieważnej umowy kredytowej nie może być kwalifikowane jako czyniące zadość zasadom współzycia społecznego, skoro to właśnie zastosowanie przez bank wzorca umownego zawierającego klauzule abuzywnie należało oceniać w kontekście naruszenia dobrych obyczajów.

W art. 410 § 2 k.c. w sposób enumeratywny wymieniono cztery sytuacje (kondykcje) kreujące obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do niego roszczenie o jego zwrot. W sprawie znajduje zastosowanie teoria dwóch kondykcji, którą należy rozumieć jako konstruującą po obu stronach nieważnej czynności prawnej niezależne

roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia. T. stanowisko należy już uznać za ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia, jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca mogą żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410 § 1 kc). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W konsekwencji kwota łączna, jaką powodowie spłacili stanowi świadczenie nienależne.

W zasadzie zatem usprawiedliwione jest roszczenie powodów o zapłatę kwoty 98.305,92 zł odpowiadającej sumie uiszczonych rat i prowizji.

Jednocześnie jednak pozwany Bank podniósł zarzut potrącenia kwoty 107.040,68 zł stanowiącej wypłaconą powodowi w ramach uruchomienia kredytu z kwotą 98.305,92 zł.

Tak jak w przypadku świadczenia powodów, świadczenie Banku, wobec uznania umowy za nieważną, jest nienależne, a konsekwencji powodowie są obowiązani do zwrotu otrzymanego kapitału wynoszącego 107.040,68 zł.

Wierzytelności stron nadają się do potrącenia stosownie do warunków z art. 498 § 1 k.c., stanowiącego: gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym.

Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie przedmiotem obu wierzytelności jest kwota pieniężna, obie wierzytelności są wymagalne i nie uległy przedawnieniu, w związku z czym mogą być dochodzone przed sądem.

Zgodnie z art. 499 k.c., potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

Pozwany złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności w odpowiedzi na pozew, która została doręczona zarówno pełnomocnikowi powodów, jak i samym powodom (potwierdzenia odbioru k. 155).

Stosownie do art. 61 § 1 k.c., oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią.

W przedmiotowej sprawie oświadczenie o potrąceniu zostało złożone nie bezpośrednio powodom, ale w piśmie doręczonym pełnomocnikowi powodów. W związku z tym istnieje potrzeba ustalenia, czy pełnomocnictwo obejmowało przyjęcie takiego oświadczenia ze skutkiem dla powodów (art. 95 § 2 i art. 109 k.c.).

Pełnomocnictwo udzielone przez powodów (k.21, 22) obejmowało upoważnienie do podejmowania wszelkich związanych ze sprawą czynności w postępowaniu przed sądami powszechnymi, a także do prowadzenia negocjacji pozasądowych i do odbioru świadczenia.

Zakres pełnomocnictwa był zatem szeroki, poza tym jak już wskazano wcześniej oświadczenie o potrąceniu zostało złożone również bezpośrednio powodom.

Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.). Wierzytelność powodów o zapłatę była niższa od wierzytelności pozwanego, w związku z czym uległa w całości umorzeniu, dlatego powództwo o zapłatę podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie 1 k.p.c. Sąd orzekł o wzajemnym zniesieniu kosztów, ponieważ uwzględnione zostało jedno z dwóch żądań zawartych w pozwie, a zatem stopień przegrania sprawy przez każdą ze stron jest porównywalny.

SSO Alina Gąsior

z/ odpisy doręczyć pełnomocnikom stron z informacją, że termin do wniesienia apelacji wynosi 3 tygodnie, z uwagi przedłużenie terminu do sporządzenia uzasadnienia